

Артикуца Н.В., доцент кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук НаУКМА, кандидат філологічних наук

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ І ФОРМ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКІВ

Інтеграція вищої освіти України до європейського освітнього простору неможлива без перегляду та суттєвої модернізації змісту, форм і методів підготовки фахівців відповідно до вимог Болонського процесу, без впровадження європейських освітніх стандартів, без постійного пошуку нових ефективних освітніх моделей та технологій навчання.

Процес реформування й демократизації української вищої школи нині відбувається в усіх її ланках. Проте особливо значущою є сфера юридичної освіти й науки, адже від того, яким буде рівень професіоналізму й компетентності майбутніх правників залежить утвердження України як демократичної, соціальної та правової держави у світі, здійснення правової реформи тощо.

Усвідомлення необхідності кардинального перегляду застарілих державних стандартів щодо мовної підготовки правників та запровадження більш ефективної моделі лінгвістичної освіти на юридичних факультетах, побудованої на синтезі найновіших наукових і прикладних розробок, передусім у галузі правничої лінгвістики та методики її викладання,

спонукало нас до розроблення нових, зорієнтованих на майбутні фахові потреби, спеціалізованих мовних курсів та їхнього подальшого вдосконалення.

У циклі фахово-мовних дисциплін для правників новими за змістом є такі теми і питання: українська правнича термінологія в європейському контексті; якісні параметри нормативно-правових текстів; лінгвістичний моніторинг нового законодавства України; типологія помилок у юридичному мовленні; юридичний переклад; термінологічні лакуни та шляхи їх заповнення; юридична лексикографія; лінгвоекспертування; юрислінгвістичні експертизи.

Нині відпрацьовуються нові методи і форми наукової, навчальної та позааудиторної роботи, спрямовані на підвищення рівня мовної компетентності, на збагачення спектру практичних вмій і навичок правників.

Сучасна методика наукового дослідження та прикладного опрацювання юридичних текстів синтезує загальнонаукові, спеціальні галузеві та міжгалузеві методи і робочі прийоми аналізу мовного матеріалу. Серед них: різні види текстуального аналізу; моделювання; стилістичний експеримент; етимолого-історична реконструкція; порівняльно-історичний; тезаурування; формалізовані методи поглибленого семантичного аналізу тексту: компонентний, дистрибутивний, трансформаційний; статистичний; опозицій; зіставно-типологічний; дефініювання (побудова дефініцій термінів); культурно-історична та семантико-стилістична інтерпретація мовних фактів.

Репертуар сучасних методів і робочих прийомів викладання дисциплін фахово-мовного циклу багатий і різноманітний, побудований на поєднанні фундаментальної підготовки фахівців із вузькопрофільною спеціалізацією, навчальної та науково-дослідницької діяльності, творчості, імпровізації та експерименту, класичних методів навчання з інноваційними (передусім активними й інтерактивними), мультимедійним супроводом.

Модернізувати навчальний процес, зробити його цікавим, креативним, творчим, інтерактивним допомагають такі інноваційні методи і форми навчання, як аудіовізуальний, проблемний, ситуаційний, пошук і аналіз помилок, колізій,

казусів; мозковий штурм; дебати; дерево рішень; дискусія із запрошенням фахівців; сократів діалог; ділові (рольові) навчальні ігри (виконуються ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); займи позицію; заповни пропущене; судове засідання; колегіальна нарада; майстер-класи; інтерв'ювання та консультивання; метод проектів; різні види моделювання; навчальний «полігон»; «навчаючи вчуся»; «виправ помилку»; переговори і медіація; повернутий аргумент; прес-конференція; PRES-формула (англ. Position - Reason - Explanation or Example - Summary); проблемно-пошуковий метод; експертна оцінка та експертний висновок; робота в малих групах або парах; тренінги індивідуальні та групові (окремих і комплексних навичок).

У Центрі інноваційних методик правничої освіти НаУКМА визначаються можливості та ефективність методів, здійснюється їхня корекція відповідно до реальних умов, дидактичної мети і кола навчальних завдань.

Матеріалом для різних видів лінгвістичного аналізу та експертної оцінки на заняттях слугують різноманітні юридичні тексти: міжнародно-правові документи, законодавчі акти України, різні види судово-процесуальних документів, науково- юридичні і судово-публіцистичні твори; конфліктогенні тексти, матеріали ЗМІ, включаючи газетні публікації, Інтернет- матеріали, аудіо- та відеоматеріали. Важливим інструментом лінгвоекспертної діяльності є словники, довідкова і фахова література. Для консультацій також запрошуються експерти з досвідом роботи у відповідних галузях.

Реалізація інноваційної моделі фахово-мовної підготовки правників дозволяє готувати кваліфікованих і конкурентноспроможних, витребованих на сучасному ринку праці фахівців, здатних виконувати складні науково- дослідницькі, фахово-прикладні й творчі завдання. Це також розширює межі можливої професійної самореалізації випускників (не лише у традиційних сферах юридичної діяльності: суд, прокуратура, адвокатура, органи юстиції, нотаріат, правоохоронні органи тощо), але й у таких специфічних галузях, як законотворчість, експертна діяльність, переклад нормативних актів, юридична лексикографія, правниче

редагування, що потребує синтезу юридичних і філологічних знань, високого рівня фахово-мовної компетентності.

Одним із нових і перспективних напрямів поглибленої лінгвістичної освіти правників є спеціалізоване навчання т. зв. юрлінгвістів-експертів для здійснення лінгвоекспертної діяльності у різних правових сферах правотворчості і правозастосування. Йдеться насамперед про лінгвістичні експертизи проектів законів та інших нормативно-правових актів України; лінгвістичні експертизи у документаційних та інформаційних спорах; лінгвістичні експертизи якості юридичного перекладу; процедури яких мають розроблятися з урахуванням загальнонаціональної мовної специфіки та європейських вимог і стандартів щодо юридичного тексту.